

Sisällys

LUKIJALLE.....	7
JOHDANTO.....	13

Osa 1

Inkluusio ja inklusiivinen korkeakoulutus

MITÄ INKLUUSIO TARKOITTAA?.....	23
LÄHTÖKOHDAT INKLUSIIVISELLE TUELLE.....	39
SAAVUTETTAVUUS JA YKSILÖLLISET JÄRJESTELYT.....	61
YHTEENKUULUVUUDEN TUNNE.....	75
PALJASTUKSIA – OPPIMISEN HAASTEISTA TIEDOTTAMINEN.....	101

Osa 2

Inklusiivinen opetus

SAAVUTETTAVAN OPETUKSEN SUUNNITTELEMINEN.....	119
TAPAUSESIMERKKEJÄ JA IDEOITA KURSSIEN TOTEUTUKSEEN.....	147

Osa 3

Inklusiivinen arviointi

MITÄ ON INKLUSIIVINEN ARVIOINTI?.....	177
SELKEÄT OPPIMISTAVOITTEET MONIMUOTOISEN OSAAMISEN TAUSTALLA.....	189
AUTENTTINEN ARVIOINTI.....	199
PALAUTE – INKLUSIIVISEN ARVIOINNIN KULMAKIVI.....	215
MONIPUOLISET ARVIOINTIMENETELMÄT.....	239

Osa 4

Osallistava työpajatyöskentely inklusiota edistämässä

TYÖPAJA INKLUSIIVISUUDESTA KORKEAKOULUN HENKILÖKUNNALLE.....	259
TYÖPAJA OPISKELIJOILLE YKSITTÄISEN KURSSIN OPETUKSEN SUUNNITTELUUN.....	277
OPINTOJAKSON EDISTE – MIKSI AIKA ALOITTAA OLI EILEN?.....	293

Osa 5

Lopuksi

KOHTI TYÖELÄMÄÄ KORKEAKOULUOPINTOJEN JÄLKEEN.....	311
MITÄ SEURAAVAKSI? SEITSEMÄN TEESIÄ TULEVAISUUDEN KORKEAKOULUTUKSELLE.....	321
LIITTEET.....	337
KIRJOITTAJAT.....	343

Lukijalle

Opettaja saapuu luentosaliin. Saapuessaan hän tervehtii jo luentosalissa istuvia opiskelijoita. Opetus alkaa aivan pian. Ennen aloitusta hän käy vielä läpi kirjoittamaansa muistilistaa luennon kulusta. Sitten on aika aloittaa. Opettaja hymyilee opiskelijoille ja kysyy, mitä heille kuuluu. Kaikki näyttävät peukkua. Tämä on opiskelijoille jo selvästi tuttu rutiini luentojen alussa. Opettaja myös kysyy, haluaako joku jakaa jonkin erityisen kuulumisen. Luentosalin ilmapiiiri muuttuu heti kotoisammaksi opettajan kysellessä kuulumisia. Opettaja himmentää myös hieman luentosalin valaistusta ja varmistaa, onko näin hyvä kaikille vai onko vielä liian kirkasta. Vielä ennen varsinaisen luento-osuuden aloitusta hän sanoo, että aikoo käynnistää kännykkänsä nauhoituksen ja luento löytyy myös myöhemmin podcastina kurssisivuilta jo esillä olevien luentodiojen yhteydestä. Hän myös muistuttee, että kaikki opiskelijoiden kysymykset tallentuvat nauhoitteelle, mutta kysymyksiä voi toki esittää myös sähköisesti Flingassa. Varsinainen luento alkaa. ”Tänään meillä on tarkoitus käsitellä...”

Voisiko tämä olla kuvaus sinun opetustilanteestasi? Esimerkissä on useita pieniä asioita, jotka tekevät opetuksesta inklusiivisemmän eli joilla huomioidaan kaikki opiskelijat ja samalla poistetaan mahdollisia oppimisen esteitä. Miksi tällaisia pieniltä tuntuvia asioita pitäisi huomioida joka kerta, kun kohtaa opiskelijat ja opettaa heitä? Suurella varmuudella uskaltanee sanoa, että jokaisessa korkeakoulutuksen opetustilanteessa on tukea tarvitsevia opiskelijoita. Tuen tarpeen taustalla voi olla vaikka autismikirjo, lukemisen pulmia tai äkillisesti muuttunut elämäntilanne esimerkiksi perhesyiden vuoksi. Väite on entistä voimakkaampi, kun ajatellaan, että tuen tarpeet eivät aina ole pysyviä vaan alati ympäristössään muuttuvia. Esimerkiksi ADHD voi näyttäytyä opinnoissa haasteena, mutta taas työelämässä vahvuutena. Harvalla meistä elämä sujuu niin mutkattomasti, etteikö jossain vaiheessa olisi ajanjaksoa tai tapahtumaa, joka aiheuttaa tuen tarvetta.

Olipa opiskelijalla tuen tarpeita tai ei, pitäisi opetuksen ja opiskelun olla korkeakoulutuksessa mielenkiintoista, saavutettavaa ja mukaansatempaavaa. Tässä kirjassa käsittelemmekin korkeakoulutusta nimenomaisesti korkeimpana opetuksena: korkeakoulutus valmistaa tulevaisuuden asiantuntijoita, ja opetuksen tulisi heijastaa tätä ylevältäkin kuulostavaa tavoitetta. Jokaisella opiskelijalla tulisi olla tasa-arvoinen oikeus osallistua tällaiseen korkealaatuiseen opetukseen.

Esimerkki luentosaliin saapuvasta opettajasta kuvastaa sitä, kuinka jo pienillä ratkaisuilla jokainen opettaja voi osallistua inklusiivisen korkeakoulutuksen rakentamiseen. Pelkästään keskustelemalla ja olemalla aktiivisesti vuorovaikutuksessa opiskelijoiden kanssa voi luoda inklusiivisemmän opetustilanteen. Tämä vie huomaamatta yhden askeleen lähemmäs kohti inklusiivisempaa tapaa huomioida kaikkien opiskelijoiden ainutlaatuisuus! Inklusiivinen opetus vaatii

kuitenkin yksittäisten opettajien ponnistelujen lisäksi myös laajempaa otetta opetuksen suunnitteluun. Niinpä kirjamme on tarkoitettu korkeakouluissa opettavien lisäksi myös muulle henkilökunnalle. Soveltaen koostamamme tieto inklusiivisesta opetuksesta soveltuu myös alempien kouluasteiden, kuten lukioden käyttöön.

Kirjassa tarjoamme lukijalle tutkimuspohjaisia keinoja inklusiivisen opetuksen kehittämiseen. Me kirjoittajat toimimme tutkijoina juuri tämän aiheen parissa, minkä vuoksi olemme ammentaneet tekstiin paljon omasta aiemmasta tutkimuksestamme niin Suomesta kuin ulkomailtakin. Olemme molemmat myös taustaltamme opettajia. Siksi ymmärrämme, että kaikista hyödyllisin kasvatustieteellinen teoria on se, joka siirtyy näppärästi käytäntöön. Kirja onkin koostettu siten, että lukuisat käytännön vinkit ja esimerkit perustuvat uusimpaan tutkimustietoon inklusiivisesta opetuksesta ja arvioinnista.

Aivan kahdestaan tämä teos ei ole syntynyt. Kirjan sivuilla kohtaat monet ystävämmä ja kollegamme jakamassa oman näkökulmansa inklusiiviseen opetukseen. Näin kirja tarjoaa yhteisöllisen näkökulman inklusion kehittämiseen. Toden totta kirjoitusprosessi oli meillekin yhteisöllinen oppimiskokemus! Lisätietoa kirjoittajista on kirjan lopussa.

Usein mediassa käytävä keskustelu sekoittaa käsitteitä ja hämärtää kuvaa siitä, mistä lopulta puhumme, kun puhumme inklusiosta. Tämän vuoksi haluamme heti alkuun varmistaa, että olemme samalla kartalla lukijan kanssa. Lukija saattaakin pohtia, mikä tämän luvun alussa esitellystä luentotilanteesta lopulta teki inklusiivisen. Onko inklusiivisuus opettajan ystävällisiä, huomaavaisia ja kauniita tekoja? Kirjan ensimmäisessä osassa sukelletaan koko teoksen kannalta tärkeään taustoittavaan teoriakirjallisuuteen ja avainkäsitteisiin. Ensimmäisessä luvussa avataan inklusion ja sen lähikäsitteiden sisältöjä, ja toisessa luvussa siirrytään tarkastelemaan lähtökohtia

inklusiiviselle tuelle ja yleisimpiä tuen tarpeita korkeakoulutuksessa. Kolmannessa luvussa pohditaan saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Tämän jälkeen käsitellään yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sen huomioimisen tärkeyttä kaikille yhteisessä korkeakoulutuksessa. Kirjan ensimmäisen osan viimeisessä luvussa tarkastellaan, millaisia hankaluuksia opiskelijat saattavat kohdata kertoessaan oppimisen haasteistaan muille.

Kirjan toinen osa keskittyy käytännöllisiin näkökulmiin. Mikäli luvun aloittava esimerkki herätti kiinnostusta, tarjoaa toinen osa kosolti vinkkejä ja työkaluja arjen opetustilanteiden inklusiivisuuteen. Toisen osan ensimmäisessä luvussa käydään läpi saavutettavan opetuksen suunnittelua tutustumalla Universal Design for Learning (UDL) -malliin. Malli auttaa suunnittelemaan opetusta kaikille siten, että yksilöllisten järjestelyjen tarve jopa vähenee. Toisen osan jälkimmäinen luku puolestaan sisältää kattavan kokoelman käytännön esimerkkejä ja ideoita kurssien toteutukseen.

Kirjan kolmannessa osassa tutustutaan inklusiiviseen arviointiin. Inklusiivisen opetuksen kehitys sivuuttaa tutkimuksessa usein arvioinnin näkökulman. Ei ole harvinaista, että opetus on osallistavaa ja innostavaa, mutta arviointi painottuu opettajajohtoisiin menetelmiin, kuten tentteihin. Tämä kirja tarjoaakin ensimmäisen suomenkielisen materiaalin inklusiivisen arvioinnin kehitykseen korkeakoulutuksessa. Osa alkaa inklusiivisen arvioinnin määrittelyllä, jonka jälkeen luodaan katsaus selkeiden oppimistavoitteiden asettamiseen. Kolmannessa luvussa sukelletaan autenttisen arvioinnin maailmaan: kuinka sitoa arviointi luontevasti ja inklusiivisesti osaksi relevanttien työelämä- ja tulevaisuustaitojen opetusta? Kirjan kolmannen osan kaksi viimeistä lukua käsittelevät palautteen antamisen tärkeyttä ja monipuolisen arvioinnin menetelmiä. Näistä molemmat ovat aivan inklusiivisen arvioinnin ytimessä.

Teoksemme neljännessä osassa perehdytään osallistaviin työpa-joihin, joiden avulla voidaan edistää inklusiota niin henkilöstön kuin opiskelijoiden keskuudessa. Ensimmäisessä luvussa esitellään ideoita työpajaan inklusiivisesta koulutuksesta korkeakoulun hen-kilökunnalle. Seuraavassa luvussa mietitään, miten työpajatyösken-telyn avulla voidaan osallistaa opiskelijoita inklusiivisesti enemmän kurssien suunnitteluun. Neljäs kirjan osa päättyy lukuun osallista-vasta opintojaksojen edisteestä: kuinka voisimme kerätä kurssipa-lautetta jo kurssin aikana siten, että monenlaisten opiskelijoiden ääni saataisiin kuuluviin opetuksen kehityksessä?

Kirjan viimeisessä osassa on kaksi lukua, joissa käännetään kat-setta nykyhetkestä kohti tulevaisuutta. Ensimmäisessä luvussa pu-reudutaan opiskelijoiden siirtymiin korkeakoulusta kohti työelämää. Osan toisessa ja koko teoksemme viimeisessä luvussa pohditaan inklusiivisen korkeakoulutuksen tulevaisuutta seitsemän teesin voi-min. Kun opiskelijamäärät lisääntyvät, lisääntyy myös opiskelijoiden diversiteetti. Miltä näyttää tulevaisuuden korkeakoulutus, jossa ope-tus- ja arviointimenetelmät kohtaavat opiskelijoiden erilaisuuden ja moninaisuuden?

Palataanpa vielä esimerkkikuvaukseemme opettajasta, joka oli aloittamassa luentoaan. Oletko sinä kysellyt kuulumisia opiskeli-joiltasi? Ehkä olet myös joskus kysynyt valaistuksen kirkkaudesta. Vaikka työ on kiireistä, olethan ehtinyt laittaa luentodiat etukäteen opiskelijoille nähtäväksi? Käyttämäsi inklusiivisuutta lisäävät keinot voivat olla hiukan erilaisia, ja sinulla on varmasti monia eri toimin-tamalleja käytössäsi. Kyse ei välttämättä ole mistään uusista keinois-ta toteuttaa opetusta vaan oman ajattelun haastamisesta syvemmäl-tikin. Kirjaa lukiessasi kohtaat jo varmasti tutun kuuluisia asioita, mutta olemme varmoja, että tarjoamamme tulokulmat haastavat myös pohtimaan, miten toteuttaa opetusta entistä inklusiivisemmin.

Huomioi oppimisen esteet

Oletko valmis haastamaan omaa ajatteluasi? Toivomme, että viihdyt kirjamme parissa, saat uusia ideoita ja pystyt jalostamaan jo käytössäsi olevia menetelmiä!

Heinäkuussa 2021

Kiuruvedellä ja Hongkongissa

Henri ja Juuso

Johdanto

Henri Pesonen ja Juuso Henrik Nieminen

Toinen toistaan mielenkiintoisempi, moninaisempi ja kirjavampi ihmisjoukko opiskelee ja työskentelee nykyään korkeakouluissa. Kaikilla heistä on taustallaan tarina, ja toisaalta uusi tarina tai tarinan jatko on syntymässä korkeakouluopintojen alkaessa. Jokaiselle opiskelijalle tulisi taata miellyttävä ja mieleenpainuva, onnistumisten täyteinen korkeakoulu-aika – kokemus kuulumisesta osaksi korkeakouluyhteisöä ja opiskelijaelämää.

Kaikille opiskelijoille tunne yhteenkuuluvuudesta korkeakoulu-maailmaan ei ole itsestäänselvyys. Koulu- ja opintopolut ovat erityisesti viime vuosien saatossa muuttuneet entistä inklusiivisemmiksi eli kaikille yhteisiksi ja avoimemmiksi. Korkeakouluihin pääsevät opiskelemaan aiempaa useammin opiskelijat, jotka tarvitsevat yksilöllisiä tuen järjestelyjä opintojensa aikana. Lukiolain (714/2018) muutokset lukio-opiskelijan oikeuteen saada erityisopetusta ja muuta tukea oppimiseensa varmasti osaltaan näkyvät myös korkeakoulujen opiskelijoiden moninaisuutena lähitulevaisuudessa. Toisaalta kuka tahansa opiskelija voi kohdata esimerkiksi äkillisen mieltä järkyttävän tapahtuman. Sosiaaliset tilanteet voivat jännittää, pitkäaikainen masennus sotkee arjen toimintakykyä tai muu henkilökohtainen elämäntilanne vaikuttaa opintoihin siten, että tarvitaan tukea ja joustavia järjestelyjä.

Tämä kirja on kirjoitettu koronaviruspandemian aikana. Pandemia on tuonut entistä selvemmin näkyväksi sen, kuinka lääketieteellinen jako *tukea tarvitseviin* on menneen talven lumia, sillä poikkeusolojen aikana opiskelu on aiheuttanut haasteita aivan jokaiselle opiskelijalle. Ei ole mielekästä keskittyä tuottamaan ainoastaan yksilöllisiä järjestelyjä esimerkiksi opiskelijalle, jolla on lukivaikeusdiagnoosi, erityistä tukea opiskelijalle, jolla on lukivaikeusdiagnoosi, ja toiselle opiskelijalle, joka kaipaa pandemian keskellä apua opintojen aikataulutukseen, ja vielä erikseen kolmannelle opiskelijalle, jonka rahallinen tilanne on pandemian kourissa haasteellinen. Sen sijaan inklusiivisen opetuksen tulisi lähteä kaikille yhteisen opetuksen suunnittelusta siten, että se tukisi aivan kaikkien opiskelijoiden oppimista ja opiskelua. Toden totta vuodet 2020 ja 2021 ovat näyttäneet, että inklusiivisille opetuksen lähtökohdille on tarvetta enemmän kuin koskaan.

Tietenkin on myös totta, että kautta aikojen korkeakoulutuksessa on ollut tukea tarvitsevia opiskelijoita. Joku saattanee ajatella, että siellähän he ovat ennenkin muiden joukossa pärjänneet. Tämä saattaa ehkä osittain pitääkin paikkansa, mutta tukea tarvitsevat opiskelijat ovat enemmän tai vähemmän olleet oman onnensa nojassa. Osa on saattanut luovia korkeakoulutuksen läpi suhteellisen itsenäisesti. Osa on myös saattanut onnekseen kohdata avuliaita ja ymmärtäviäisiä opettajia. Onneksi nykyään tiedetään ja tunnistetaan enemmän opiskelijoiden laajaa kirjoa. Valitettavan usein korkeakouluissa tarjottu tuki typistyy yksinkertaisiin käytännön järjestelyihin, kuten tenttisuorituksiin liittyviin yksilöllisiin järjestelyihin. Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää, että tukea on nykyisin entistä enemmän ja monipuolisemmin saatavilla korkeakoulutuksessa.

Nyt edessäsi oleva teos vastaa tähän tarpeeseen. Tiedämme, että tukea tarvitsevia tunnistetaan entistä enemmän monipuolisilla

koulu- ja koulutuspoluilla ja heitä on myös korkeakouluissa enemmän kuin ennen (esim. Korkeamäki & Vuorento, 2021). Vaikka osa opiskelijoista saakin tarpeisiinsa onnistuneesti tukea, korkeakoulu ei kuitenkaan ole vielä niin inklusiivinen ja vastaanottavainen kuin toivoisi (esim. Nieminen & Pesonen, 2021; Pesonen ym., 2020). Korkeakouluopetus ei ole laajassa mittakaavassa kaikkia huomioivaa ja tukevaa. Tämä teos paikkaa aukkoa suomalaisessa ja suomenkielisessä tutkimusperustaisessa ammattikirjallisuudessa. Teoksemme avaa tärkeän uuden ikkunan inklusiivisen korkeakoulutuksen ja erityisesti inklusiivisen korkeakouluopetuksen monipuoliseen ja mielenkiintoiseen maailmaan.

Teoksemme yksi tärkeä ajatus on se, että opetuksella korkeakoulussa on väliä: opetusmenetelmillä on valtava voima opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunteen tukemisessa (Lahdenperä & Nieminen, 2020). Opetuksella voidaan sisällyttää opiskelija onnistuneesti osaksi yhteisöä, johon opiskelija voi tuntea kuuluvansa. Toisaalta opiskelija voi tuntea voimakasta ulkopuolisuuden tunnetta, jos käytetyt opetusmenetelmät on ajateltu vain valtavirtaa varten. Mitä tahansa opetuksessa tekeekin, sillä on vaikutuksensa inklusiivisuuden onnistumiseen myös isossa mittakaavassa. Inklusiivisuuteen tähtäävien käytännön toimien ei tarvitse olla edes valttavan suuria, ja niillä voi siitä huolimatta olla merkitystä kokonaiskuvassa. Esimerkiksi pelkästään sillä, että opettaja on helposti lähestyttävä, avoin ja opiskelijoihin ystävällisesti suhtautuva, voi olla valttavan suuri merkitys suvaitsevan ja huomioivan ilmapiirin luomisessa.

Koulutukseen liittyvissä julkisuuden keskusteluissa inklusiivinen opetus – siis opetus, joka huomioi monenlaiset oppijat – on usein esillä resursseja vievänä toimintana. Olet saattanut kuulla poliitikon tuumivan, että olisi kyllä kaunis ajatus toteuttaa suomalaisessa koulutuksessa inklusiivisoperaatetta, mutta tämä vaatisi enemmän

resursseja – enemmän aikaa opettajalle, useampia aikuisia ja enemmän rahoitusta. Sama ajatus näkyy usein myös inklusiivisesta korkeakouluopetuksesta puhuttaessa. Opetus- ja tutkimushenkilöstö on jo kiireinen digiloikan, tenttisumien ja vähenevän opetushenkilöstön paineessa. Vieläkö tässä pitäisi opetella jotain uutta!

Tähän teemaan pureudutaan myöhemmin tässä kirjassa, mutta jo näin kirjan aluksi on tarpeen todeta, että tästä ei ole kyse. Itse asiassa inklusiivisen opetuksen tärkeimpiä elementtejä on se, että sen tulee tukea myös opettajan työtä eikä suinkaan lisätä hänen työtaakkaansa. Inklusiivinen opetus parhaassa tapauksessa hyödyttää kaikkia osapuolia: niin opiskelijoita kuin opettajiakin. Usein onkin niin, että nykyisten resurssien avulla tuotetaan opiskelijoille oppimisen esteitä. Tällöin näistä resursseista voi jopa luopua tai ne voi ohjata toiseen tarkoitukseen. Hyvä esimerkki tästä on arviointi, jota käsitellään osassa 3. Tenttipainotteinen arviointi aiheuttaa esteitä monenlaisille erilaisille oppijoille. Niinpä käytämme resursseja ongelman ratkaisemiseen erityisin järjestelyin. Inklusiivinen opetuksen kehitys tarkoittaa sitä, että arviointitilanteet suunnitellaan alun perin oppimista tukevasta näkökulmasta saavutettavuutta ajatellen. Tällöin opettajan työn mielekkyysskin kasvaa, kun energiaa voi ohjata tenttipinojen tarkistamisesta opiskelijoiden aitoon kohtaamiseen.

Yksi lähtökohdistamme tässä kirjassa on se, että korkeakouluissa työskentelevä opetus- ja tutkimushenkilöstö toteuttaa jo paljon inklusiivista opetusta tietoisesti tai ehkä myös osittain tiedostamattakin. Onhan saavutettavan ja inklusiivisen korkeakoulutuksen puolesta ollut myös hankkeita, joiden tarkoituksena on ollut lisätä tietoutta opiskelijoiden tuen tarpeista, esimerkiksi OHO!-hanke (2017–2019) ja Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa (2007–2010). Koko teoksessa haluamme vahvistaa ammattitaitoisten opettajien ja tutkijoiden osaamista inklusiivisesta korkeakoulutuksesta ja opetuksesta

– ammentaa lukijalle tutkittua tietoa ja käytännön vinkkejä rikastuttamaan jo olemassa olevia hyviä käytänteitä.

Kirjan kantava ajatus on inklusiivinen opetus korkeakoulussa ja sen taustalla inklusioperiaatteen mukaiset arvot ja käytänteet. Jokainen oppii omalla tavallaan korkeakoulussa. Opiskelijoiden laaja kirjo on rikkaus, ja sen moninaisuuden tunnistaminen, tunnustaminen ja huomioiminen onkin teoksemme ytimessä. Vaan kuinka voimme ilmentää näitä jalolta kuulostavia periaatteita opetuksessa? Kuinka juhlia erilaisuuden ja moninaisuuden rikkautta arvioinnissa? Näihin kysymyksiin löydät vastauksia tämän kirjan sivuilta.

Kun opiskelijoiden kirjo korkeakoulutuksessa kasvaa, opetus olisi aina hyvä suunnitella ja toteuttaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tällöin kaikki opiskelijat kokevat olevansa osa yhteisöä ja opiskelu on jokaiselle miellyttävää. Tämä palvelee myös opettajaa, sillä hän ei välttämättä enää saisi useita sähköposteja täynnä lisäkysymyksiä, jos opetus on mietitty jo ennalta kaikkia opiskelijoita varten. Kaiken työn ei suinkaan pitäisi tulla ammattitaitoisille opettajille, vaan on myös hyvä muistaa, että opiskelijat ovat usein parhaimpia asiantuntijoita siinä, mikä heitä tukee ja auttaa oppimisessa. Siksi heiltä itseltään kannattaa myös rohkeasti kysyä ja osallistaa heitä inklusiivisen opetuksen suunnitteluun.

Ennen kuin sukellamme tämän kirjan syövereihin, on hyvä muistaa, että korkeakouluissa on ollut aina rakenteellisia esteitä inklusiolle. Emme kuitenkaan voi jäädä odottelemaan rakenteiden hioutumista ihanteellisiksi – kaikkien opiskelijoiden opintoja on tuettava tässä ja nyt! Opetuksen inklusiivinen kehittäminen tarkoittaakin sekä nopeasti toteutettavia käytännön muutoksia (mm. aktivoivien tehtävien käyttämistä massaluennoilla) että laajamittaisempiakin toimia opetuksen kehityksen mahdollistamiseksi (mm. vaikuttamista tiedekuntaneuvostoissa). Yksittäinen opettaja voi ottaa osaa

molempiin. Inklusioon ja inklusiiviseen opetukseen liittyviä asioita lukiessa ja pohtiessa on hyvä antaa tilaa myös hämmennykselle ja ihmettelylle. Miten minä kohtaan opiskelijoita? Miten se vaikuttaa inklusiivisuuden rakentumiseen? Kaikkea teoksessa esitettyä ei tarvitse ottaa omakseen, mutta jokaiselle on varmasti joitakin työkaluja oman ajattelun tueksi inklusiivisten korkeakoulua koskevien asioiden äärellä.

Teosta lukiessa on myös hyvä kääntää ajatukset siihen, että jokaisella opiskelijalla on vahvuuksia. Jokainen haluaa, että hänen osaamisensa huomioidaan ja hänelle luodaan tasavertaiset mahdollisuudet koulu- ja koulutuspoluille. Se miten kohtaamme jokaisen opiskelijan arvokkaana yksilönä, vaikuttaa suuresti kaikille yhteisen korkeakoulun toiminnan rakentumiseen. On myös erittäin tärkeää muistaa, että se mitä teemme opetuksessa tukeaksemme yhtä tai muutamaa opiskelijaa, hyödyttää aivan kaikkia. Siksi ei ole syytä tehdä rajanvetoa ja lokeroida ihmisiä sen mukaan, kuka tarvitsee tukea ja kuka ei – saati tehdä oletuksia, ettei luentosalissa olisi ketään tukea tarvitsevaa. Korkeakouluyhteisöön mahtuu paljon monenlaisia yksilöitä ja heidän tarinoitaan, joita ei välttämättä voi silmin havaita. Ei ole olemassa yhtä tyypillistä korkeakouluopiskelijaa. Jokaisen tulee saada kuulua joukkoon ja kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta, hyväksyntää ja tasavertaisuutta sellaisena kuin on.

Lähteet

Korkeamäki, J. & Vuorento, M. (2021). *Ilmoitettujen terveys- ja toimintarajoitteiden vaikutus korkeakouluopiskeluun*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021: 16. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. DOI: 10.1080/07294360.2021.1945547

- Lahdenperä, J. & Nieminen, J. H. (2020). How does a mathematician fit in? A mixed-methods analysis of university students' sense of belonging in mathematics. *International Journal of Research in Undergraduate Mathematics Education*, 6(3), 475–494.
- Lukiolaki. (714/2018). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714> (viitattu 11.6.2021).
- Nieminen, J. H. & Pesonen, H. V. (2021). Politicising inclusive learning environments: How to foster belonging and challenge ableism? *Higher Education Research & Development*. DOI: 10.1080/07294360.2021.1945547
- Pesonen, H. V., Nieminen, J. H., Vincent, J., Waltz, M., Lahdelma, M., Syurina, E. & Fabri, M. (2020). A socio-political approach on autistic students' sense of belonging in higher education. *Teaching in Higher Education*. <https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1852205>

Harjoitus: Työkalu palautteen suunnitteluun

Tämän ammatillisen kehittymisen harjoituksen avulla voit suunnitella yhden kurssin palauteprosessit mahdollisimman sitouttaviksi sekä inklusiivisiksi. Tarkoituksena on analysoida ensin kurssin palautteen mallit ja sen jälkeen kehittää niitä sitouttamisen ja inklusiivisuuden näkökulmista. Harjoitus perustuu Esterhazyn, Nerlandin ja Damşan (2019) tutkimukseen, jossa vertailtiin biologian ja insinöörikoulutuksen kurssien palautekäytäntöjä. Tämä harjoitus sopiikin mainiosti alakohtaisten palaudemallien työstämiseen, sillä palaute on ilman muuta erilaista teoreettisen fysiikan kursseilla kuin fysioterapian harjoittelujaksolla. Tähän harjoitukseen tarvitset näppärästi vain kynän ja paperia - tai vaikkapa Google Jamboardin, mikäli haluatte toteuttaa harjoituksen yhteisöllisesti opettajien kesken.

Harjoituksessa käytetään seuraavia symboleita:

Palautetta itseltä

Palautetta muilta opiskelijoilta

Suullinen palaute opettajalta

Kirjallinen palaute opettajalta

Viisi neuvoa korkeakouluopettajalle arvioinnin yksilöllisistä järjestelyistä

Arvioinnin yksilölliset järjestelyt, kuten mukautetut tenttikäytännöt, eivät ole vain yksittäisten opettajien kehitettävissä. Kyseessä on joukko toimia, jotka on sidottu niin institutionaaliin käytänteisiin kuin lainsäädäntöönkin. Saavutettavuustyön ei tulisi jättää yksittäisen korkeakouluopettajan kontolle. Joitain neuvoja on kuitenkin mahdollista tarjota aivan jokaiselle opettajalle oman arjen työkalupakkiin. Tämä lista pohjautuu Niemisen ja Whiten (2019a) vastaavaan listaan alemmille kouluasteille.

1. **Tiedota arvioinnin yksilöllisistä järjestelyistä.** Tiedon puute vaikuttaa suuresti siihen, että suuri joukko tukea tarvitsevia opiskelijoita ei päädy edes hakemaan niitä yksilöllisiä järjestelyjä, joihin heidät on oikeutettu. Tiedon puutteen lisäksi ongelma on tiedon saavutettavuus: tieto yksilöllisistä järjestelyistä voi olla niin syvällä korkeakoulujen verkkosivujen syövereissä, etteivät opiskelijat löydä sen luokse (Nieminen, 2020). Lisää kurssisivuille linkki korkeakoulusi ohjeistuksiin siitä, kuinka pääsy yksilöllisiin järjestelyihin taataan. Varmista, että jokainen opiskelija tietää, että näitä järjestelyjä on tarjolla ja kuinka niitä voi hakea.
2. **Takaa jokaiselle opiskelijalle sama määrä haastetta.** Yksilöllisten järjestelyjen ei ole tarkoitus heikentää akateemisia standardeja. Niinpä saman arviointitilanteen tulisi olla jokaiselle osallistujalle tasavertainen; sen on tarjottava jokaiselle samanlainen mahdollisuus oppimiseen. Samaa taitoa voidaan osoittaa monin eri tavoin, mutta tällöin on pidettävä huoli siitä, että alkuperäinen oppimistavoite tai standardi täyttyy. Tietyillä aloilla tietyt taidot on jokaisen opiskelijan opittava hallitsemaan, vaikkapa